

3006

1. Lytteprøve

Spørsmål. Svar med hele setninger. Skriv svarene på dette arket.

1. Hvilke to betydninger har ordet *sápmi*?

De betydninger av ordet *sápmi* er - det geografiske området der ~~samm~~ samene har bodd og et navn av ^{der} etniske folkegruppen.

2. Hva er Nordkalotten?

Nordkalotten er et område i ~~de~~ nordligste deler av Norge, Sverige, Finland og Kaliningrad i Russland hvor ~~samm~~er har bodd.

3. Hvilke faktorer kan en same basere sin identitet på?

En same kan basere sin identitet på genetisk arvtanning, morsmål eller personlige ønsker.

4. Hvordan fungerte siida-systemet som grunnlag for å organisere det tradisjonelle samiske samfunnet?

Siida - systemet ble basert på gamle fangst- og jegerfolk. De begynte å samarbeide i lag eller grupper og det var et grunnlag for det samiske samfunnet.

5. Hva var årsaken til at samene aldri greide å mobilisere noen særlig motstand mot koloniseringen av territoriene deres?

Samene ~~aldri~~ ^{aldri} greide å mobilisere motstand fordi de var spredt. De kunne ikke organisere seg i store enheter.

6. Nevn to eksempler på hvordan forningskingspolitikken overfor samene ble praktisert.

Fornæringspolitikken ble praktisert gjennom språkpolitikken - barn kunne få undervisning bare på norsk, og gjennom jordbrukspolitikken - jord kunne selges bare til ~~de~~ mennesker som kunne leve, skrive og snakke norsk.

7. Hva står det i paragraf 110a i Grunntrolven?

I paragraf 110a i Grunntrolven står det at myndigheter må skape muligheter for samene til å utvile språk, kultur og samfunnsliv.

8. Hvilken oppgave har Nordisk sameråd?

Nordisk sameråd er en organ for samerpolittiske organisasjoner i Norge, Sverige, Finland og Russland.

9. Hvilken funksjon hadde noaiden i det gamle samiske samfunnet?

Noaiden i det gamle samiske samfunnet var både helbreder, sosialarbeider og historieforteller. Noaiden er et annet navn på sjaman.

10. Hvem var Lars Levi Læstadius?

Ansvarstiv
den lev læstadius var en mann som stiftet en religiøs bevegelse - læstadiansme

II: Tekst med oppgaver

Tiåret som teller

(*Aftenposten*, 15.9.2013)

Populærkulturen vil ha oss til å dyrke ungdomstiden til vi er langt oppi trettiårene. Det kan være en tabbe.

- Ah, tjuårene.

BI-studenten Junaid Khan (26) smaker fornøyd på ordet.

- Jeg kaller det "det gygne tiår". Man tror man kan få til hva som helst, alle drømmer skal gå i oppfyllelse.

Avgjørende

Tjuårene er den perioden i livet som har størst innflytelse på voksenlivet. Vi tar mer enn 80 prosent av våre mest betydningsfulle beslutninger før vi fyller 35, ifølge den amerikanske psykologen, professoren og forfatteren Meg Jay.

I sin bok *The defining decade: Why your twenties matter* uttrykker hun bekymring over at dagens unge roter bort tjuårene i den tro at de har all verdens tid til å finne ut hvem de er, hva de vil med livet sitt og hvordan de skal utnytte de viktige tjuårene.

Finne seg selv

Ord som *kidults* og *twixters* oppsto i USA på midten av 2000-tallet for å beskrive en ny og raskt voksende gruppe av unge mennesker i tju- og trettiårene. Mange av dem aner ikke hva de skal gjøre, hvor de skal bo og hvem de skal leve sammen med. De lurer på om de skal bli fotografer, advokater eller partyarrangører.

- Denne usikkerheten gjør dem bekymret. De blir forsørget av foreldrene, er uten forpliktelser, gjerne universitetsutdannet, men har i beste fall en lavtlønnet jobb, sier Jay.

- I dag handler "ung voksen"-perioden om sosiale forandringer: Flytte hjemmefra, etablere seg i egen bolig, fullføre utdanning, etablere seg på arbeidsmarkedet og utforske kjærlighetslivet. Økt individualisering gir økte valgmuligheter, men også økt ansvar for eget livsløp, sier NOVA-forskeren Christer Hyggen.

- Jeg mener det er viktig at vi ikke bare fordømmer dem som "umodne voksne", men anerkjenner at de er i en fase som er viktig, sier Hyggen.

Også psykolog Meg Jay mener medier og poplærkultur må slutte å bruke uttrykk som kidults og twixters fordi det bidrar til banalisering. Hvis man ikke får gjort nok i tjuårene, blir det desto mer som må realiseres i trettiårene.

Store forventninger

- Det er ikke de unges skyld at de i dag har for store forventninger til hva livet skal by på, hevder trendforsker og sosialantropolog Gunn Helen Øye.
- Alle generasjoner har et handlingsmønster som spiller samfunnet de lever i. Denne generasjonen er blitt sånn på grunn av noe.

Hun kaller dem «fordi-generasjonen»: De unge som kun gjør det som kan skrives på CV-en. De er vokst opp med støttende foreldre og er blitt sosialisert inn i samfunnsgrupper som dyrker dyktighet. Det blir dermed tydelige yterpunkter, med de flinke som lykkes i alt på ene siden, og de som faller helt utenfor på den andre.

For sin egen skyld

Junaid Khan (26) sluttet på studiene på BI i Nydalen for noen år siden, men er tilbake på skolebenken etter å ha tenkt seg grundig om.

- Jeg testet arbeidslivet i noen år, men til slutt innså jeg det selv: Utdanning er viktig. Og når du selv innser det, at du gjør det for din egen og ikke for noen andres skyld, da er du blitt voksen, sier Khan.

- Jeg tror vi sier at du kan kalle meg en ung mann, ikke voksen.

A. Spørsmål til teksten «Tiåret som teller».

1. Hvorfor er forfatteren Meg Jay bekymret for dagens unge?

Hun er bekymret for dagens unge fordi de mer kort tjuårene i den tro at de har tid til å finne ut hvem de er, hva de vil med livet sitt og hvordan de skal utnytte de tjuårene.

2. Hva er det som karakteriserer gruppen kidults/twixters?

Kidults/twixters er en gruppe av unge mennesker i tju- og trettiårene som blir forpreget av foreldrene, er uten forpliktelser, er uansvarlighetsfulle, men har i beste fall en ledende jobb. De aner ikke hva de skal gjøre, hva de skal bo og hvem de skal bo sammen med.

3. Hva mener Gunn Helen Øye når hun kaller unge i dag "fordi-generasjonen"?

Gunn Helen Øye mener at unge gjør bare det som lønner seg og det som kan skilles på CV-en. De trener en grunn for å engasjere seg i noe.

4. Hvorfor bestemte Junaid Khan seg for å gå tilbake til studiene?

Han bestemte seg for å gå tilbake til studiene fordi han innså at utdanning er

vektig.

B. Fullfør setningene (så de gir samme mening som i teksten).

1. "Det gyline tiår" er et navn på kjæringene som bodde av Junaid Khan en
periode når man tror man kan få til hva som helst og alle dømmes skal gå i oppfyllelse.

2. Den perioden i livet som har størst innflytelse på mennesket er kjæringene.

3. På midten av 2000-tallet oppsto i USA og som vidvitt og hister.

4. Økte valgmuligheter og ditt ansvar for eget livsløp og av ditt individualisering.

5. Hvis man får gjort nok i tjueårene, blir det mindre som må realiseres i
helhetene

C. Alternative uttryksformer

1. A. De blir forsørget av foreldrene sine.

B. Det er foreldrene som forsørger dem

2. A. Noen samfunnsgrupper dyrker dyktighet.

B. I noen samfunnsgrupper er dyktighet blir dyrket

3. A. Denne usikkerheten gjør dem bekymret.

B. De blir bekymret på grunn av denne usikkerheten.

4. A. «Det er ikke de unges skyld at de har for store forventninger,» hevder Gunn
 Helen Øye.

B. Gunn Helen Øye hevder at dett ikke er de unges skyld at de har for store
forventninger.

5. A. Junaid Khan er tilbake på skolebenken.

B. Junaid Khan har kommet tilbake på skolebenken

D. Verb.

Sett inn riktig form av verbet.

- å finne Noen dager etter at Whitney Houston ^{hadde} ~~ble~~ ^{blev} ~~dødt~~ ^{døde} død,
- å spille ~~ble~~ en av sangene hennes ~~spilt~~ ^{spilte} på
- å spille flere radiostasjoner. Den sangen man ~~spilte~~ ^{spilte} på den tiden, var "The greatest love of all". Innholdet i teksten er enkelt:
- å oppleve Den største kjærligheten du vil kunne ~~oppleve~~ ^{oppleve}, er kjærligheten til deg selv. Forfatteren Jean M.
- å utgi Twenge ~~utga~~ ^{utga} i april 2006 boka *Generation Me*,
- å få og filosofien hennes ~~fikk~~ ^{fikk} samme navn som boka i løpet av årene som har gått.
- å handle Jean M. Twenge lot boka ~~handle~~ ^{handle} om de som
- å føde ~~ble født~~ ^{ble født} på 70-, 80- og 90-tallet. Boka dreide seg om mennesker som aldri tidligere ~~opplevde~~ ^{hadde}
- å fortelle en krig, og boka ~~forteller~~ ^{fortalte} at de var unike, at alt de
- å gjøre ~~gjorde~~ ^{gjorde} var viktig og riktig. For noen måneder siden var det mulig ~~å lese~~ ^{å lese} en rørende artikkel i en avis der en ung journalist ~~fortalte~~ ^{fortalte}
- å fortelle historien om sin døde mor. Fra å være morsom og levende
- å forvandle seg ~~forvandlet~~ ^{forvandlet} ~~seg~~ ^{seg} ~~forvandlet~~ ^{forvandlet} seg
- å forsvinne til å bli en dypt deprimeret kvinne, og til slutt ~~forsvant~~ ^{forsvant}
- hun inn i elsk-deg-selv-bøkene. Hun er en av mange. Vi
- å realisere seg ~~realiserer~~ ^{realiserer} ~~se~~ ^{se} ~~osv~~ ^{osv} selv nå for tiden, vi
- å forvente ~~forventer~~ ^{forventer} hele tiden å få en jobb som
- å betale ~~blir~~ ^{blir} godt ~~betalt~~ ^{betalt}, slik at det er

å kjøpe   mulig for oss   å kjøpe   et stort hus i Ullevål Hageby.
 å by   Men hva er lykke, og hva   skal livet   å by   på til
 å bli   syvende og sist? Møtet med virkeligheten   ble
 å være   brutalt for *Generation Me*, for kanskje vi ikke   er   så
 å mene   unike likevel? Hva ville Whitney Houston   mene
 å leve   om alt dette, hvis hun   levde   .

E. Setningsbinding

Knytt sammen de to setningene ved hjelp av ordene som står i parentes. Du kan bytte om på rekkefølgen av setningene, men det logiske innholdet må være det samme.

Mange av dagens tjuvåringar kan bli skuffet når de kommer i trettiårene.

De unge har ofte store forventninger til hvordan livet skal bli.

(fordi) Mange av dagens tjuvåringar kan bli skuffet når de kommer i trettiårene fordi de unge ofte har store forventninger til hvordan livet skal bli.
 (så) De unge har ofte store forventninger til hvordan livet skal bli så mange av dagens tjuvåringar kan bli skuffet når de kommer i trettiårene.
 (derfor) De unge har ofte store forventninger til hvordan livet skal bli derfor kan mange av dagens tjuvåringar bli skuffet når de kommer i trettiårene.
 (for) Mange av dagens tjuvåringar kan bli skuffet når de kommer i trettiårene for de unge har ofte store forventninger til hvordan livet skal bli.
 (av den grunn) De unge har ofte store forventninger til hvordan livet skal bli av den grunn kan mange av dagens tjuvåringar bli skuffet når de kommer i trettiårene.

F. Sett inn adjektivet og substantivet i riktig form i setningene. *viktig – periode*

Til slutt leste vi om noen *viktige perioder* i verdenshistorien.

Tjue- og trettiårene er en av *de viktigste periodene* i livet.

Hvilken *periode* synes du er *viktigere* enn barndommen?

Jeg mener at ungdomsiden er den aller *viktigste perioden* i livet.

Hva skal du gjøre i denne *viktige perioden*?

G. Lukeøvelse

Fyll inn de åpne lukene med ett ord i hver.

Ventelister for kortreist, økologisk mat

Aftenposten, 14. juli 2014

Det er ~~seksog~~ *lange* ventelister for å abonnere på kortreist mat i Oslo.

Oslo Kooperativ har 777 medlemmer som kan bestille ferdige grønnsaksposer og flere

enn 1000 Oslo-borgere står på venteliste for å bli medlem.

– Vi merker at dette er noe folk vil ha, sier Mads Pålstrud, styremedlem.

- Går rett inn i «tidsånden»

~~Siden~~ *Mat* ~~från~~ *Från* oppstarten i fjor vår er ventelistene bare blitt lengre og lengre.

– Moteriktig, sunt, bærekraftig, etisk riktig - kortreist mat er et positivt ladet tema på mange måter. Det går rett inn i «tidsånden». Jeg tror vi *kommer* til å se mer og mer av denne typen tilbud av kortreist mat, sier Annechen Bugge, som forsker på nordmenns spisevaner på SIFO. Hun *stev* at man ser en økende interesse i samfunnet for alle aktiviteter som er knyttet til mat, og særlig knyttet til det lokale og kortreiste.

- Vil ha mat med historie

Det vi ser, er en økende opptatthet av sunnhet og helse. Stadig flere ønsker et råvarebasert kosthold, og forbrukerne legger velt på å lage mat fra bunnen av. Folk ønsker mat med en historie. Mange vil gjerne kunne produsere maten i oss grad selv. Man vil tilbake til noe friskt og naturlig, og vi ser at mange forbrukere begynner å kjøpe norsk og kortreist.

- En selvfølge

Hanna Halpren, daglig leder på Restaurantakademien i Stockholm, sier at trenden er global. Hun tror at økologisk og kortreist mat blir hvert vil bli en selvfølge.

– Det vi ser, er at vi mennesker ikke kjenner oss helt trygge. Vi vil tilbake til den gamle, gode verden, men på en moderne måte. Neste uke vil Kooperativet ta opp 500 nye medlemmer. Det halveres ventelisten. Mange har ventet i nesten ett år, sier Helene Austevoll, styremedlem i Oslo Kooperativ. Man får et helt annet forhold til å spise maten når man vet hvor den kommer fra.

Trenger mer plass

Det finnes flere fordellige abonnementsordninger for frukt og grønt i Oslo. Kooperativet skiller seg ut ved at de er drevet på dugnad. Her må medlemmene selv bidra, enten ved å pakke poser eller med å drifte organisasjonen. De kaller seg et «arbeidsfellesskap». Nå ønsker de å starte lokale kooperativer over omkring i Oslo, og er allerede på utkikk etter nye lokaler på Tøyen. Flere andre byer er interessert i å følge etter.

- Det har virkelig tatt seg opp de siste årene. Det er en direkte link mellom bonden og forbrukeren som jeg tror mange setter pris på, sier Pålstrud.

Do not write
in this space

Den unge jekten på lykten.

Alle mennesker ønsker å ha det gode liv. Livet vårt er på en måte en jakt på lykten. Det finnes mange forskjellige ting vi kan gjøre for å oppnå den, men noen ganger vinner det veldig vanskelig. Jeg er sikker på at lykten har mange betydninger fordi det er mange ting som spiller en viktig rolle i våre liv. Jeg skal forklare hva det gode liv betyr for meg.

Det gode liv for meg består av enkle ting. Jeg synes at jeg ikke trenger mye for å være lykkelig. Jeg er veldig takknemig for det som jeg har må - forældre som støtter meg i hver situasjon, venner som jeg kan stole på, tak over hodet, mat i kjøleskapet, mulighet til å gå på universitetet og få gratis utdanning. Veldig ofte glemmer vi at mange mennesker må slite og kjempe hver dag for det som er en selvfølge for oss. Når du innser det, er det lettere å forstå at ~~du~~ du har det ganske bra. Likevel er jeg klar over at det ikke er nok. Jeg mener at det er viktig å finne ut hva du har kjenskap for og gjøre det så ofte som mulig. For meg er det den beste måten å oppnå lykten på.

Mennesker gir desrerne en stor feil i søken etter lykte. De ønsker å ha mer og mer og det er aldri nok. Jeg synes at de foruener seg for mye på jekten i stedet for å nyte hvert øyeblikk dyktik er livet. Det finnes så mye vi kan glede oss over vi må bare laene å nyte det.

For å oppsummere, synes jeg at det å finne lykte er lettere enn vi tror. Vi må begynne å sette pris på ting vi allerede har og glemme at vi er på måen jakt. Vi kan være lykkelige her og nå, vi må bare innse det.